Protocol d'avaluació de l'impacte econòmic d'esdeveniments i institucions culturals

Modest Fluvià Font (investigador responsable)

Ricard Rigall i Torrent

Albert Saló Mayolas

Universitat de Girona

Desembre 2008

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Protocol d'avaluació de l'impacte econòmic d'esdeveniments i institucions culturals

Universitat de Girona: Modest Fluvià Font (investigador responsable), Ricard Rigall i Torrent i Albert Saló Mayolas

Desembre 2008

Sumari

Prefaci **2**

1. Introducció: objecte i mètode **3**

2. Definició dels efectes considerats **6**

3. Requeriment de dades **8**

4. Proposta de procediment a seguir **10**

4.1. Determinació de l'àrea econòmica d'influència 10

4.2. Despesa de l'esdeveniment/institució cultural 11

4.3. Despesa complementària o vinculada 11

4.4. Efectes totals 11

5. Presentació dels resultats **13**

6. Pautes d'interpretació dels resultats **14**

Annex I. Compte satèl·lit de la cultura **15**

Annex II. Resum de valors de multiplicadors **17**

Annex III. Anàlisi i revisió de la literatura **24**

Annex IV. Fonts de dades i procés de càlcul **33**

Referències **39**

Prefaci

Aquest ***Protocol d'avaluació de l'impacte econòmic d'esdeveniments i institucions culturals*** respon essencialment a una finalitat pràctica: l'han de poder implementar les molt diferents institucions culturals d'aquest país, des de museus locals a grans museus, de fires locals a festivals, passant per les molt variades formes de manifestacions culturals. Es tracta d'oferir unes pautes i procediments per avaluar els impactes econòmics generats que siguin aplicables per totes aquestes institucions culturals. Aquest protocol, és clar, ha de ser homologable amb les principals i més recents experiències que avui existeixen en l'àmbit de la cultura.

Aquests objectius bàsics topen amb una sèrie de dificultats. Primera, la manca de dades sobre molts dels aspectes més bàsics per a una avaluació dels efectes econòmics (per exemple, de la despesa dels consumidors culturals). Relacionada amb això, la relativa novetat, especialment al nostre país, d'estudis d'impacte econòmic de la cultura, no tant en l'aspecte teòric o doctrinal, sinó d'avaluacions concretes de l'impacte econòmic d'institucions culturals concretes. En efecte, i seria una tercera dificultat, predomina més aviat una posició recelosa sobre l'avaluació econòmica de la cultura, un recel derivat de la prevenció sobre un "economicisme materialista" que, de fet, respon més a prevencions externes que a la concepció de la majoria d'economistes dedicats a la cultura. En quart lloc, hi ha la dificultat derivada de compaginar la fonamentació rigorosa dels conceptes i procediments proposats amb la facilitat d'aplicació i implementació de la proposta. Certament, en casos de dubte, aquesta proposta premia el segon objectiu —aplicabilitat— al primer.

Una aspiració d'ampli i llarg abast està present en aquest treball, tant en l'encàrrec com en la seva realització: introduir en les institucions culturals l'hàbit de les avaluacions de l'impacte econòmic. Aquesta és una pràctica saludable, que disciplina la gestió privada i pública i possibilita augments en la dotació i eficiència dels recursos disponibles. Tanmateix, una postura realista recomana una visió gradual del procés i, per tant, una proposta no maximalista en els seus inicis. La pràctica i repetició del procés ha de contribuir al seu perfeccionament.

1. Introducció: objecte i mètode

Els estudis sobre l'impacte econòmic d'esdeveniments i institucions culturals són actualment ja força abundants, especialment als Estats Units i als països de tradició anglosaxona.[1] La proliferació d'estudis mostra un cert canvi de concepció en relació amb els inicis. Ja no es tracta únicament d'un procés unidireccional que va de l'economia a la cultura —l'aportació de recursos econòmics al foment de la cultura—, sinó del procés contrari: la contribució dels esdeveniments i les institucions culturals a l'activitat econòmica d'una zona, sigui en la producció, la renda, els llocs de treball, el creixement econòmic o la recaptació fiscal. *El conjunt d'activitats econòmiques originades directament o indirectament per la cultura és allò que, de fet, es vol estimar i quantificar en els estudis d'impacte econòmic*.

Els estudis d'impacte econòmic són de qualitat molt diferent, de manera que mereixen un judici molt dispar. En molts casos se'ls ha acusat de tendir a sobreestimar els efectes dels esdeveniments o institucions culturals. També s'ha criticat la poca solidesa conceptual i metodològica en què es basen. Seaman (2003) fa un recull força exhaustiu de les crítiques principals.

En aquest sentit, interessa apuntar de manera esquemàtica algunes precisions:

- Convé distingir ben clarament els estudis d'impacte econòmic —les pautes dels quals s'apunten aquí— de les anàlisis cost-benefici. L'objectiu dels primers és estimar el conjunt d'activitat econòmica generada directament o indirectament per l'esdeveniment o la institució cultural. Es tracta de dimensionar la producció, renda o ocupació implicades.

  De la seva banda, una anàlisi cost-benefici social vol determinar l'efecte net sobre el benestar social, considerant totes les vies a través de les quals la cultura afecta el benestar, generin o no una activitat econòmica explícita, és a dir, comportin o no transaccions de mercat.

  Posem-ne un exemple: és fàcil d'acceptar que l'art contribueix al refinament dels individus i al desenvolupament del pensament creador d'una societat. Això afecta positivament el benestar present i futur, però no genera unes transaccions econòmiques explícites. Aquests aspectes no entraran, per tant, en un estudi d'impacte econòmic, però sí en una anàlisi cost-benefici.

  Aquest exemple ens porta a dues idees connexes: l'anàlisi cost-benefici social resulta sovint més complexa i sofisticada que l'estudi d'impacte. Però, en segon lloc, és l'anàlisi cost-benefici la clau per respondre a la pregunta —sovint fonamental— de si resulta o no justificada des d'una

[1] En el cos del treball s'han reduït al mínim les referències bibliogràfiques. La bibliografia final d'aquest document recull una selecció dels estudis principals i més recents. L'Annex III inclou una anàlisi i discussió de la literatura articulada al voltant de les preguntes que més naturalment poden sorgir sobre els estudis d'impacte econòmic de la cultura.

perspectiva social la subvenció a la cultura i, en general, la inversió cultural. Per respondre a aquesta pregunta no n'hi ha prou d'aportar dades sobre l'impacte econòmic generat, sinó que cal argumentar aportant informació respecte a l'efecte net sobre el benestar social. També cal dir, però, que no són dues informacions independents: si una activitat genera un gran dinamisme econòmic, probablement també contribuirà positivament al benestar social.[2]

- Els estudis d'impacte econòmic solen basar-se en dues possibles metodologies: els models de base d'exportació i els models input-output. Tots dos es basen en la seqüència *despesa-producció-renda*: la despesa cultural incentiva la producció local i aquesta producció genera renda, a més, òbviament, d'ocupació i ingressos fiscals. Cal observar de nou que tots els efectes de la cultura relacionats amb la formació, l'enriquiment personal o social, la contribució a la creativitat, la projecció social i altres efectes que no generin una despesa explícita queden exclosos dels estudis d'impacte, mentre que sí que serien considerats en una anàlisi cost-benefici.

  Totes dues metodologies (input-output i models de base d'exportació) coincideixen també a contemplar estàticament l'economia i a considerar que l'oferta és perfectament elàstica als canvis exògens de la demanda, en el sentit que canvis de la demanda desencadenen una acomodació perfecta per part de l'oferta productiva, hipòtesi que sembla ajustada en situacions on hi ha recursos productius ociosos.

  La diferència principal entre totes dues metodologies rau en el fet que els models *input-output* modelitzen molt més afinadament el conjunt complex d'interrelacions entre els sectors econòmics que no pas els models de base d'exportació.

  En aquesta proposta s'utilitza una combinació de totes dues metodologies. Les limitacions en les característiques de la informació que estarà raonablement disponible per al càlcul de l'impacte en una gran majoria de situacions han recomanat aquesta opció.

- Dos aspectes són especialment crítics en els estudis d'impacte. En primer lloc, la selecció de l'àmbit territorial d'incidència, és a dir, els límits del que cal entendre per *economia local*.[3] En bona lògica aquest àmbit hauria de ser l'àrea econòmica funcional que envolta el museu o institució cultural. En aquest sentit, hi ha dos indicadors bàsics que cal estudiar: els fluxos de béns i serveis, especialment els fluxos comercials, i els fluxos laborals, la mobilitat cap endins i cap enfora dels treballadors. L'anàlisi d'aquest punt està més detallat a l'apartat 4 d'aquesta discussió i a l'Annex IV.

---

[2] Per a un major detall sobre aquestes qüestions vegeu les preguntes 2, 3, 4 i 9 de l'Annex III.

[3] Per exemple, en el cas del Museu del Cinema de Girona, s'ha d'entendre per economia local la ciutat de Girona, l'àrea urbana de Girona, la comarca del Gironès o algun altre àmbit diferent?

En segon lloc, la lògica d'un estudi d'impacte econòmic d'una institució ja existent ha de ser la següent: cal determinar quina és la diferència entre l'activitat econòmica de l'àrea amb la presència de la institució d'aquella que es generaria sense la institució en qüestió. No sembla pas fàcil determinar-ho, ja que es tracta d'un exercici hipotètic.[4] Tanmateix, això mena a considerar merament allò que pot anomenar-se *despesa impacte*, és a dir, la despesa *ex novo*, aquella que no es faria sense l'existència de la institució/esdeveniment considerat. A tall d'exemple: les subvencions públiques no haurien de considerar-se ja que podrien destinar-se fàcilment a altres institucions. Per raons similars, tampoc no s'haurien d'incloure les despeses extraordinàries o les despeses fora de l'àrea d'influència.

[4] Per exemple, com disminuiria el PIB de la ciutat de Girona si no existís el Museu del Cinema? I el nombre de persones ocupades?

2. Definició dels efectes considerats

En un marc com el que s'ha exposat és interessant distingir els diferents efectes que acaben configurant l'impacte econòmic total d'un esdeveniment/institució cultural sobre la seva zona d'influència.

- **Efectes directes**: corresponen als efectes econòmics directament generats per la compra i el lloguer dels recursos (productes, serveis, treball, etc.) que són utilitzats en l'activitat cultural. La seva consideració permet avaluar la incidència directa que tenen les despeses fetes per a l'esdeveniment o institució cultural sobre l'economia de l'àrea de referència en el decurs d'un període determinat. Aquestes despeses tenen el seu origen en l'adquisició i lloguer dels inputs utilitzats per l'esdeveniment/institució en la provisió de serveis culturals.
- **Efectes vinculats o complementaris**: es refereixen a la demanda generada pels visitants culturals i que no és imputable directament al consum cultural.[5] Es corresponen a les despeses que fan els visitants de l'esdeveniment/institució o, en general, els consumidors de l'activitat cultural en l'àrea geogràfica de referència i durant un període determinat, com a conseqüència del consum del servei cultural. Aquestes despeses no estan directament relacionades amb el consum del servei cultural, però en cas que aquest consum no s'hagués produït tampoc no s'haurien efectuat en el territori. Es tracta, per exemple, de despeses de restauració, transport, allotjament, compres, etc.
- **Efectes indirectes i induïts**: inclouen totes aquelles repercussions econòmiques que els efectes directes i vinculats tenen en el sistema econòmic de dins i fora del territori considerat. Aquest tipus d'impacte es correspon amb els efectes multiplicadors que les activitats directament i complementàriament lligades al consum del servei cultural generen en el territori.

La metodologia apuntada anteriorment basada en la taula *input-output* només permet avaluar aquests efectes de forma parcial. L'anàlisi *input-output* permet quantificar l'increment final que resulta de l'ajust que s'ha de produir en tots els sectors per tal de poder satisfer mútuament les seves necessitats d'inputs en resposta als canvis en la demanda final ocasionats únicament pels efectes directes i els efectes vinculats. Tanmateix, aquest increment en la demanda final originat pels efectes directes i vinculats acaba provocant increments en la renda, que afectaran en una *segona onada* la demanda final i de nou produiran increments en la producció i en la renda, i generaran així una *tercera onada*

[5] Per exemple, en el cas d'un museu, l'import de les entrades venudes als visitants és un efecte directe, mentre que les consumicions als bars o restaurants de l'entorn que fan els visitants al museu és un efecte vinculat.

d'augments en la demanda i així successivament fins que l'efecte inicial acabi resultant en una nova situació estable per a tot el teixit econòmic.

Aquests efectes de segona i posteriors onades poden anomenar-se efectes induïts per diferenciar-los dels efectes multiplicadors que corresponen únicament a l'impacte inicial d'un increment en la demanda final, els quals reben el nom d'efectes indirectes. Encara que no hi ha unanimitat en tots els estudis d'impacte, aquesta terminologia i el procés d'estimació que se'n deriva constitueixen la pràctica més ben establerta en l'àmbit de l'impacte econòmic de la cultura.[6]

[6] Vegeu la pregunta 5 de l'Annex III per a una consideració més detallada de l'efecte multiplicador.

3. Requeriment de dades

La disponibilitat de dades és una de les principals limitacions a l'hora de portar a terme qualsevol estudi d'impacte. A tall de referent, és convenient preguntar-se per les dades que idealment serien necessàries per portar a terme un estudi d'aquest tipus:

- Per avaluar els **efectes directes** caldria considerar el conjunt de les despeses de l'esdeveniment/institució cultural en el desenvolupament de la seva activitat que tenen impacte directe sobre l'economia local. Per tant, caldria descomptar de les despeses aquelles que "s'escapen" de l'economia local. Així per exemple, en les despeses de personal, els salaris percebuts per treballadors que viuen i gasten fora de l'economia local o les quotes de la Seguretat Social que es paguen per tots els treballadors. La major part de les despeses financeres també es filtren fora de l'economia local i tampoc no s'haurien de considerar, de la mateixa manera que les partides d'inversió o compra de materials que es fan fora de la zona de referència.[7]
- Per avaluar els **efectes vinculats o complementaris** és necessari quantificar la despesa que fan els consumidors culturals en la zona de referència en activitats que no es poden considerar directament de consum cultural, però que es produeixen com a complement d'aquest consum. Seria el cas de la restauració, el transport, l'allotjament, etc.

  Un requeriment clau és que aquestes despeses han de ser autènticament complementàries al consum cultural, és a dir, cal considerar únicament aquelles que no s'haurien produït sense aquest consum. En conseqüència, s'imposa la distinció entre, per exemple, el visitant d'un museu que ha aprofitat una estona lliure del seu viatge de negocis i el visitant que ha viatjat expressament per gaudir del consum cultural. Les despeses del primer visitant (en un restaurant, per exemple) no han de ser considerades, les del segon, sí.
- Per avaluar els **efectes indirectes i induïts** es requereix quantificar les repercussions que els efectes directes i els efectes vinculats tenen sobre el sistema econòmic de la zona de referència, ja sigui sobre la producció i l'activitat, sobre la renda o sobre l'ocupació de la zona. Idealment això requeriria un coneixement molt precís i detallat de les interrelacions econòmiques de la zona, de manera que fos possible seguir la pista dels impactes de l'activitat cultural.

[7] Per exemple, caldria excloure la despesa que fa un museu català en la compra d'un quadre a un altre museu dels Estats Units.

Malauradament, en la realitat la informació disponible és ben lluny d'aquest ideal:

- En la majoria de les ocasions, no sabrem quines són les despeses de la institució cultural en el desenvolupament de la seva activitat que tenen impacte directe sobre l'economia local. En conseqüència, caldrà fer estimacions sobre les despeses que "s'escapen" de l'economia local.
- Encara més difícil és la situació pel que fa a l'avaluació de les despeses complementàries. A partir de la xifra de visitants/consumidors culturals, caldrà estimar aquells que són genuïnament i expressament atrets per l'esdeveniment/institució cultural. En segon lloc, caldrà utilitzar dades generals de pautes de despesa per estimar les despeses d'aquests consumidors. Normalment, s'utilitzaran dades provinents d'enquestes a turistes. Òbviament, com més informació es tingui sobre la tipologia dels visitants culturals i més precises siguin les dades sobre els hàbits de despesa, millors (en el sentit de més acurats) seran els resultats.
- En un *crescendo* de dificultats, el problema és encara més complex en el cas dels efectes indirectes. A la pràctica, difícilment es disposa d'una informació precisa i detallada del sistema econòmic local[8] i al conjunt d'interrelacions econòmiques, hom s'hi acostuma a aproximar mitjançant l'ús de multiplicadors de la despesa. Sovint, aquests multiplicadors són estimats per àmbits econòmics superiors, de manera que no es poden traslladar fàcilment a una economia més reduïda, ja que aquí les "filtracions" són més grans i, en conseqüència, el multiplicador per a l'economia local és més petit.

[8] Per exemple, l'àmbit del *Compte satèl·lit de la cultura de Catalunya 2005* (Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2008) és el conjunt de Catalunya.

4. Proposta de procediments a seguir

D'acord amb la discussió dels apartats precedents, per tal de quantificar l'impacte econòmic d'un esdeveniment/institució cultural és convenient procedir en quatre etapes:

- Determinar l'àrea econòmica d'influència.
- Calcular la despesa de l'esdeveniment/institució cultural (efectes directes).
- Calcular la despesa complementària o vinculada.
- Calcular l'efecte total.

En aquest apartat s'esbossa el procediment concret que s'ha de seguir en cadascuna d'aquestes quatre etapes, tot posant un èmfasi especial en els aspectes més rellevants.[9]

4.1. Determinació de l'àrea econòmica d'influència

L'impacte econòmic es refereix òbviament a una determinada àrea d'influència que, en bona lògica, hauria de correspondre a *l'àrea econòmica funcional*, a l'àmbit territorial que engloba dins seu les relacions econòmiques dels seus habitants, de les seves empreses i de les administracions. Però en la realitat no existeixen aquests àmbits ideals, a la manera d'illes autosuficents dins un oceà obert i inhabitat. El que sí que hi ha són zones més o menys individualitzables que tenen integrades en el seu interior la major part de relacions i que tenen relativament poques relacions amb "l'exterior".

Poden utilitzar-se dos indicadors bàsics per tal de trobar la delimitació més adient: les relacions comercials (de béns i serveis) i les relacions laborals (el "capital" sol tenir, sempre, un espai molt més amplificat). Cal preguntar-se, doncs, quin és l'àmbit en què discorren les relacions comercials i les laborals.

Avui i aquí, poden utilitzar-se dues fonts diferents que tenen abast general:

- La delimitació d'allò que es coneix com a *àrea comercial* segons l'*Anuario Comercial de Espanya*, que és una publicació anual elaborada per la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona.
- Els desplaçaments registrats per motius de treball i d'estudi segons el *Cens de població 2001*, disponible a través de l'Institut d'Estadística de Catalunya.

Vegeu l'Annex IV per a un exemple del tractament d'aquesta informació i la proposta final de delimitació en el cas de la Fundació Gala-Salvador Dalí (Fluvià, Carreras, & Rigall-I-Torrent, 2006).

[9] L'Annex IV presenta de manera més detallada el procés a seguir. Vegeu també les preguntes 5 i 6 de l'Annex III.

4.2. Despesa de l'esdeveniment/institució cultural

Per al càlcul de la despesa de l'esdeveniment/institució cultural cal partir de la despesa anual, deduint-ne aquelles partides que es filtren fora de l'economia local, segons la definició que se n'ha fet en el punt anterior. Resulta difícil d'establir pautes generals per a aquesta operació, atesa l'extrema heterogeneïtat de situacions.[10] Algunes idees al respecte: cal restar de les despeses totals de la institució o l'esdeveniment cultural un mínim d'una tercera part de les despeses de personal i pràcticament totes les despeses financeres. Cal també eliminar totes les subvencions rebudes, ja que podrien anar destinades a una altra finalitat si no s'haguessin destinat a l'esdeveniment/institució cultural en qüestió. Pot també dir-se que, en general, com més petita sigui l'àrea local més gran serà la part de les despeses que es filtraran fora i que, per tant, s'hauran de deduir.

4.3. Despesa complementària o vinculada

L'avaluació de les despeses complementàries és una tasca complexa en la majoria d'ocasions. Com que normalment no es disposarà d'informació sòlida i homologable sobre la despesa feta pels visitants, el punt de partida és la pròpia xifra de visitants/consumidors culturals. La determinació d'aquells que són genuïnament i expressament atrets per l'esdeveniment/institució cultural requereix una primera estimació. En segon lloc, cal utilitzar dades generals de pautes de despesa per estimar les despeses d'aquests visitants/consumidors. Normalment és convenient emprar dades provinents d'enquestes turístiques externes. Les enquestes Egatur (2008a), Familitur (2008b) i Frontur (2008c) són les referències més conegudes. Si es disposa d'estudis del perfil i tipologia dels visitants/consumidors culturals, aleshores poden aplicar-se amb més confiança els resultats externs sobre hàbits de despesa.

4.4. Efectes totals

El cas més freqüent serà, lamentablement, aquell en què no es disposa d'informació precisa i detallada del sistema econòmic local, de manera que l'aproximació al conjunt d'interrelacions econòmiques es farà a través de l'ús de multiplicadors de la despesa estimats per àmbits majors, normalment l'àmbit català. A aquest efecte, cal recordar els comentaris expressats al punt anterior sobre els errors comesos en utilitzar multiplicadors generals per a àrees locals.

Tenint sempre present la prudència necessària, el multiplicador proposat prové del *Compte satèl·lit de la cultura de Catalunya* (Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2008), que és 1,43. La utilització de diferents criteris, procediments i fonts informatives no canvia de manera significativa el valor del

[10] Per a una visió més detallada, vegeu l'Annex IV.

multiplicador –així, per exemple, el multiplicador de la producció de l'economia catalana obtingut a partir de la taula input-output de 2001 és d'1,46 (Institut d'Estadística de Catalunya, 2007). Per calcular l'impacte econòmic en termes de valor afegit brut (VAB)[11] i de generació d'ocupació poden utilitzar-se els multiplicadors del VAB i del treball obtinguts de la matriu inversa corresponent a la taula input-output de l'economia catalana del 2001.

Si bé aquests valors dels multiplicadors són obtinguts per les activitats culturals en l'economia catalana, estan perfectament en línia amb els que s'apliquen en altres llocs. Un resum exhaustiu de multiplicadors culturals obtinguts i aplicats recentment es troben a l'Annex II.

[11] Com a mesura d'impacte econòmic en termes de renda pot utilitzar-se indistintament el VAB o el PIB. El VAB és la diferència entre la producció i els consums intermedis. El PIB és el resultat de sumar els impostos nets sobre productes al VAB. Normalment la diferència entre totes dues mesures és molt petita.

5. Presentació dels resultats

Un cop calculats els diferents efectes, cal presentar-los de manera apropiada. El Diagrama ofereix un esquema il·lustratiu per presentar els resultats de l'estimació de l'impacte econòmic de l'esdeveniment/institució cultural.

Diagrama 1. Presentació dels resultats

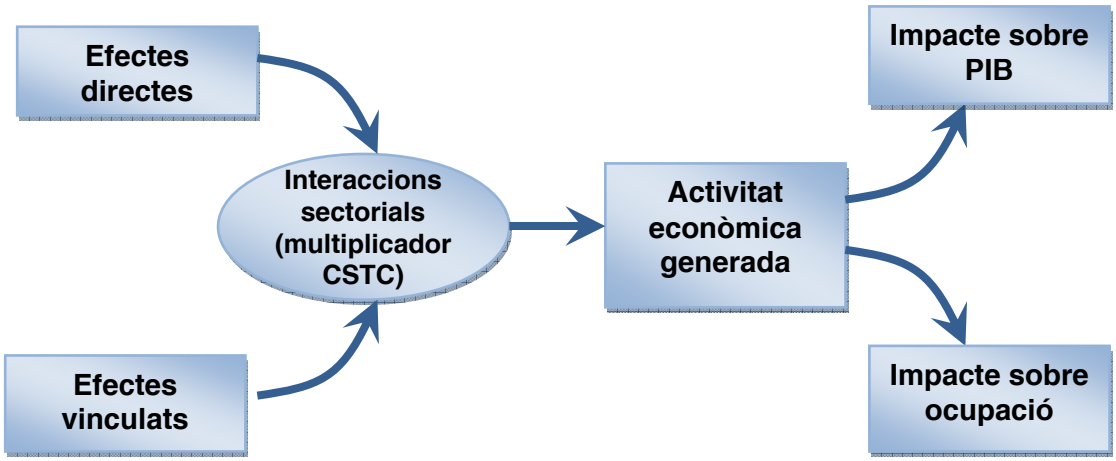

Font: Fluvià, Carreras i Rigall (2006)

El gràfic recull l'impacte global sobre l'activitat econòmica, el PIB o l'ocupació, però interessa també estudiar la distribució sectorial de l'impacte, és a dir, per branques o sectors d'activitat (restauració, transport, allotjament i altres). Utilitzant la informació elaborada pel *Compte satèl·lit de la cultura de Catalunya* (Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2008) i les taules input-output de l'economia catalana (Institut d'Estadística de Catalunya, 2007), pot fer-se una primera aproximació a la distribució sectorial de l'impacte.[12]

Finalment, amb l'objectiu de dimensionar l'impacte de l'esdeveniment/institució cultural, és interessant establir la relació d'aquests diferents efectes sobre el conjunt de l'activitat econòmica i de l'ocupació de la zona d'influència de l'esdeveniment/institució cultural. Les dades del PIB i de l'ocupació de la zona seran comparades amb els impactes culturals obtinguts.

[12] Vegeu l'Annex I.

6. Pautes d'interpretació dels resultats

Les llacunes informatives que hi ha, tant en dades brutes com en procediments, i les precaucions necessàries que se'n dedueixen obliguen a una interpretació molt prudent dels resultats. Els resultats obtinguts en els estudis d'impacte s'han d'interpretar com a indicadors d'escala i d'ordre de magnituds, però no pas com a estimacions quantitatives precises que afinen al detall.

D'altra banda, però, la interpretació comparativa dels impactes de diferents institucions o esdeveniments culturals no està subjecta als mateixos marges d'error, ja que, en la majoria dels casos, les limitacions els afecten aproximadament per igual. Per tant, la interpretació ordinal dels impactes mereix més confiança que la interpretació cardinal.

Addicionalment, hi ha un darrer efecte positiu a llarg termini. Dificultats i problemes de mesura al marge, l'avaluació de l'impacte econòmic genera uns hàbits de recollida d'informació, processament i anàlisi i, en general, una disciplina sobre els resultats de les inversions en cultura que semblen molt recomanables en un horitzó a llarg termini.[13] Aquests efectes positius estan associats a l'ús constant i generalitzat de les avaluacions d'impacte econòmic. És raonable admetre errors i simplificacions en les primeres aplicacions si això propicia l'establiment, generalització i consolidació de la pràctica.

[13] Vegeu les preguntes I, 7 i 8 de l'Annex III.

Annex 1: Compte satèl·lit de la cultura

De manera general, els comptes satèl·lits de la cultura són instruments apropiats per evidenciar les relacions entre el sector cultural i el conjunt de l'economia, ja que permeten avaluar de manera precisa el pes econòmic (en termes de valor afegit i d'ocupació, especialment) de les activitats culturals respecte a la resta d'activitats, i també per conèixer (i quantificar) els fluxos de finançament i les dimensions dels processos de consum dels béns i serveis culturals.

D'aquesta manera, el *Compte satèl·lit de la cultura de Catalunya 2005* (Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2008), especialment en els seus apartats I i II, proporciona informació útil per al càlcul de l'impacte econòmic dels esdeveniments i les institucions culturals. Concretament, els apartats "Efectes directes i totals de la despesa corrent en cultura a Catalunya" (pàgines 58 i següents) i "Efectes directes i totals de la despesa d'inversió en l'àmbit de la cultura a Catalunya" (pàgines 79 i següents) del *Compte* proporcionen informació rellevant a partir de la qual es poden deduir els efectes multiplicadors de la despesa directa sobre la producció, el valor afegit brut i l'ocupació.

A tall d'exemple, la Taula C1 del *Compte satèl·lit* permet derivar els multiplicadors de la despesa directa corrent (un aclariment al lector: aquesta despesa directa en la terminologia del *Compte satèl·lit* equivaldria a la suma de la despesa directa i la despesa vinculada en la terminologia d'aquest estudi). Aquests multiplicadors es mostren a la Taula 1. Concretament, cada euro gastat per les institucions i esdeveniments culturals genera 1,43 euros de producció total i 0,679 euros de valor afegit brut. Cada milió d'euros gastats genera entre 17 i 18 llocs de treball directes i indirectes.

Taula 1. Efectes de la despesa corrent en cultura a Catalunya sobre diferents magnituds d'interès. 2005. En milions d'euros

	Efecte directe	Efecte indirecte	Efecte total	Multiplicador
Producció	1.862,2	801,9	2.664,3	1,43
Valor afegit brut	874,2	390,9	1.265,1	0,679
Ocupació (nombre d'ocupats equivalents a temps complet)	24,2	8,5	32,7	1,75599E-05
Compres a la resta d'Espanya	228,3	119,5	347,8	0,187
Compres a l'estranger	144,0	114,0	258,0	

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (2008)

Òbviament, el càlcul de l'impacte econòmic d'un esdeveniment/institució cultural circumscrit en una zona geogràfica concreta requeriria un coneixement molt precís i detallat de les interrelacions econòmiques de la zona, de manera

que fos possible seguir la pista dels impactes de l'activitat cultural. Cal notar, però, que els valors dels multiplicadors obtinguts per les activitats culturals a l'economia catalana estan perfectament en línia amb els aplicats a altres llocs (vegeu l'Annex II per a un resum dels multiplicadors utilitzats en altres àmbits).

Les altres taules disponibles als apartats "Efectes directes i totals de la despesa corrent en cultura a Catalunya" i "Efectes directes i totals de la despesa d'inversió en l'àmbit de la cultura a Catalunya" permeten derivar els multiplicadors per a la despesa en inversió i desglossar els efectes de la despesa directa sobre la producció, el valor afegit i l'ocupació als diferents sectors de l'economia. Un cop coneguts els valors dels multiplicadors per sectors, el procés per determinar l'impacte econòmic a escala sectorial és idèntic al desenvolupat pel que fa al conjunt de l'economia. Per a una mostra pràctica concreta del procés vegeu, per exemple, Fluvià, Carreras i Rigall (2006).

Annex 2. Resum de valors de multiplicadors

Els estudis d'impacte econòmic acostumen a utilitzar diferents tipus de multiplicadors per determinar els efectes d'institucions i esdeveniments culturals sobre diferents variables. Concretament s'utilitzen:

- Multiplicadors de la producció (o de les vendes): reflecteixen els efectes de la despesa directa sobre la producció de l'economia de referència.
- Multiplicadors de la renda (o del valor afegit brut): reflecteixen els efectes de la despesa directa sobre la renda dels residents a l'economia de referència.
- Multiplicadors de l'ocupació: reflecteixen els efectes de la despesa directa sobre el nombre d'ocupats de l'economia de referència.
- Multiplicadors dels ingressos fiscals: reflecteixen els efectes de la despesa directa sobre els ingressos fiscals de les administracions de l'economia de referència.

Les taules que segueixen contenen un resum de valors per als diferents tipus de multiplicadors continguts en diferents estudis d'impacte econòmic, seleccionats en funció de la seva rellevància i actualitat.

Taula 2. Resum de valors de multiplicadors de la producció en estudis d'impacte econòmic

Autor (any)	Projecte estudiat: característiques (any)	Troballa
Crompton, Lee i Shuster (2001)	Festival Springfest, Ocean City, Maryland: artesania, alimentació i entreteniment, 4 dies de durada (1999)	- Despesa total directa per persona i dia: - Visitants que vénen expressament: 51,4$ - Visitants que allarguen l'estada: 32,72$ - Multiplicador de les vendes de la despesa directa per visitant que ve de fora: 1,38
Stronge (2004)	Impacte de les arts i la cultura a Palm Beach (2001)	- Multiplicador de la producció de la despesa directa d'organitzacions sense ànim de lucre: 1,36 - Multiplicador de la producció de la despesa directa dels turistes culturals: 4,58
Livingstone (2002)	National Museum of Naval Aviation	- Multiplicador de la producció de la despesa directa de la institució i dels visitants: 1,485
Mt. Auburn Associates & Economic Development Research Group (2002)	Museum of Fine Arts Boston (2001)	- Multiplicador de la producció de la despesa directa de la institució i dels visitants: 1,58
Herrero (2004); Herrero *et al.* (2004)	Salamanca 2002, ciutat europea de la cultura	- Multiplicador de la despesa cultural total (sense incloure infraestructures) a Castella Lleó: 1,37
Economic Deveopment Research Group i Mt Auburn Associates (2004)	Lincoln Center for the Performing Arts (2003)	- Multiplicador de la producció de la despesa directa de la institució i dels visitants: 1,47
Fluvià, Carreras i Rigall (2006)	Fundació Gala-Salvador Dalí (2005)	- Multiplicador de la producció de la despesa directa de la institució i dels visitants: 1,49
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (2008)	Impacte de la despesa cultural a Catalunya	- Multiplicador de la producció de la despesa directa de la institució i dels visitants: 1,43
Murillo (2008)	Impacte de l'activitat firal a Catalunya (2006)	- Multiplicador de la producció de la despesa directa de la institució i dels visitants: 1,473

Font: Elaboració pròpia

Taula 3. Resum de valors de multiplicadors de la renda en estudis d'impacte econòmic

Autor (any)	Projecte estudiat: característiques (any)	Troballa
Crompton, Lee i Shuster (2001)	Festival Springfest, Ocean City, Maryland: artesania, alimentació i entreteniment, 4 dies de durada (1999)	- Multiplicador de la renda de la despesa directa per visitant que ve de fora: 0,57
Stronge (2004)	Impacte de les arts i la cultura a Palm Beach (2001)	- Multiplicador de la renda de la despesa directa d'organitzacions sense ànim de lucre: 0,31 - Multiplicador de la renda de la despesa directa dels turistes culturals: 0,28
Livingstone (2002)	National Museum of Naval Aviation	- Multiplicador de la renda de la despesa directa de la institució i dels visitants: 0,57
Mt. Auburn Associates & Economic Development Research Group (2002)	Museum of Fine Arts Boston (2001)	- Multiplicador de la renda de la despesa directa de la institució i dels visitants: 0,57
Economic Deveopment Research Group i Mt Auburn Associates (2004)	Lincoln Center for the Performing Arts (2003)	- Multiplicador de la renda de la despesa directa de la institució i dels visitants: 0,48
Fluvià, Carreras i Rigall (2006)	Fundació Gala-Salvador Dalí (2005)	- Multiplicador de la renda de la despesa directa de la institució i dels visitants: 0,677
Museo Guggenheim Bilbao (2008)	Impacte econòmic del museu Guggenheim Bilbao (2007)	- Multiplicador de la renda de la despesa directa de la institució i dels visitants: 0,906
Americans for the Arts (2007) (grup de pressió a favor de les arts)	Impacte de la indústria artística i cultural en 156 comunitats i regions dels EUA (2005)	- Impacte de la despesa directa efectuada per les institucions artístiques i cultural (mitjana): - Multiplicador renda residents: 0,67 - Mediana de la despesa per persona relacionada amb l'esdeveniment: 26,91$. - Impacte de la despesa directa efectuada pel públic assistent a les institucions artístiques i culturals (mitjana). - Multiplicador renda residents: 0,43
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (2008)	Impacte de la despesa cultural a Catalunya	- Multiplicador de la renda de la despesa directa de la institució i dels visitants: 0,679

Murillo (2008)	Impacte de l'activitat firal a Catalunya (2006)	- Multiplicador de la renda de la despesa directa de la institució i dels visitants: 0,75

Font: Elaboració pròpia

Taula 4. Resum de valors de multiplicadors de l'ocupació en estudis d'impacte econòmic

Autor (any)	Projecte estudiat: característiques (any)	Troballa
Crompton, Lee i Shuster (2001)	Festival Springfest, Ocean City, Maryland: artesania, alimentació i entreteniment, 4 dies de durada (1999)	- Multiplicador de l'ocupació de la despesa directa per visitant que ve de fora: 3,20251E-05
Stronge (2004)	Impacte de les arts i la cultura a Palm Beach (2001)	- Multiplicador de l'ocupació de la despesa directa d'organitzacions sense ànim de lucre: 9,92486E-06 - Multiplicador de l'ocupació de la despesa directa dels turistes culturals: 1,11141E-05
Livingstone (2002)	National Museum of Naval Aviation	- Multiplicador de l'ocupació de la despesa directa de la institució i dels visitants: 2,45447E-05
Mt. Auburn Associates & Economic Development Research Group (2002)	Museum of Fine Arts Boston (2001)	- Multiplicador de l'ocupació de la despesa directa de la institució i dels visitants: 1,83871E-05
Economic Development Research Group i Mt Auburn Associates (2004)	Lincoln Center for the Performing Arts (2003)	- Multiplicador de l'ocupació de la despesa directa de la institució i dels visitants: 1,78295E-05
Fluvià, Carreras i Rigall (2006)	Fundació Gala-Salvador Dalí (2005)	- Multiplicador de l'ocupació de la despesa directa de la institució i dels visitants: 1,04835E-05
Museo Guggenheim Bilbao (2008)	Impacte econòmic del museu Guggenheim Bilbao (2007)	- Multiplicador de l'ocupació de la despesa directa de la institució i dels visitants: 1,81039E-05

Americans for the Arts (2007) (grup de pressió a favor de les arts)	Impacte de la indústria artística i cultural a 156 comunitats i regions dels EUA (2005)	- Impacte de la despesa directa efectuada per les institucions artístiques i culturals (mitjana): - Multiplicador ocupació: 2,94E-05 - Multiplicador ingressos govern local: 0,036 - Multiplicador ingressos govern estatal: 0,041 - Impacte de la despesa directa efectuada pel públic assistent a les institucions artístiques i culturals (mitjana): - Multiplicador ocupació: 2,75E-05
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (2008)	Impacte de la despesa cultural a Catalunya	- Multiplicador de l'ocupació de la despesa directa de la institució i dels visitants: 1,75599E-05
Murillo (2008)	Impacte de l'activitat firal a Catalunya (2006)	- Multiplicador de l'ocupació de la despesa directa de la institució i dels visitants: 1,58323E-05

Font: Elaboració pròpia

Taula 5: Resum de valors de multiplicadors dels ingressos fiscals en estudis d'impacte econòmic

Autor (any)	Projecte estudiat: característiques (any)	Troballa
Museu Guggenheim Bilbao (2008)	Impacte econòmic del Museu Guggenheim Bilbao (2007)	- Multiplicador dels ingressos de les hisendes basques de la despesa directa de la institució i dels visitants: 0,123
Americans for the Arts (2007) (grup de pressió a favor de les arts)	Impacte de la indústria artística i cultural en 156 comunitats i regions dels EUA (2005)	- Impacte de la despesa directa efectuada per les institucions artístiques i cultural (mitjana): - Multiplicador ingressos govern local: 0,036 - Multiplicador ingressos govern estatal: 0,041 - Impacte de la despesa directa efectuada pel públic assistent a les institucions artístiques i culturals (mitjana) - Multiplicador ingressos govern local: 0,048 - Multiplicador ingressos govern estatal: 0,053

Font: Elaboració pròpia

Americans for the Arts (2007), un grup de pressió a favor de les arts, ha desenvolupat una eina de càlcul per estimar l'impacte econòmic de les institucions artístiques i culturals sense ànim de lucre. Metodològicament,

l'enfocament seguit no és gaire diferent del que proposem en aquest estudi, si bé les dades, les classificacions i els paràmetres són referents a l'economia nord-americana. L'eina desenvolupada per Americans for the Arts vol ajudar a determinar dos tipus d'impacte.

D'una banda, l'impacte econòmic de la despesa directa de les institucions artístiques i culturals. Per calcular aquest impacte s'utilitza la Taula 6 i es procedeix en 4 etapes:

1. Es troba la grandària de la comunitat on hi ha la institució o on es fa l'esdeveniment artístic i/o cultural.
2. Es determina la despesa efectuada per la institució artística o cultural.
3. Es divideix la despesa total per 100.000.
4. Es multiplica el nombre resultant pel factor que proporciona l'impacte sobre el nombre de llocs de treball, la renda familiar dels residents, els ingressos del govern local i/o els ingressos del govern estatal, segons el tipus d'impacte que interessi determinar.

Taula 6. Impacte econòmic per 100.000$ de despesa per part d'organitzacions artístiques i culturals als Estats Units

Tram de població	Llocs de treball equivalents a temps complet	Renda familiar dels residents	Ingressos del govern local	Ingressos del govern de l'estat
Menys de 50.000	2,80	60.617$	2.952$	3.732$
De 50.000 a 99.999	3,09	65.759$	3.411$	3.895$
De 100.000 a 249.999	2,86	64.897$	3.588$	4.051$
De 250.000 a 499.999	2,99	68.933$	3.571$	4.428$
De 500.000 a 999.999	3,02	71.881$	3.944$	4.554$
1.000.000 o més	2,90	70.003$	4.010$	4.018$
Mitjana de totes les regions estudiades	**2,94**	**66.994$**	**3.589$**	**4.121$**
Desviació estàndard	0,58	10.804$	1.062$	980$
Interval de confiança al 95%	0,11	1.975$	194$	179$

Font: *The Arts & Economic Prosperity III Calculator*, Americans for the Arts (2007)

L'altre tipus d'impacte que l'eina de càlcul pretén ajudar a estimar és el generat per la despesa directa dels assistents a l'esdeveniment artístic i/o cultural. En aquest cas el càlcul procedeix en 5 etapes (Taula 7):

1. Es troba la grandària de la comunitat on hi ha la institució o on es fa l'esdeveniment artístic i/o cultural.

2. Es determina la despesa mediana per persona per a aquell grup de població
3. Es determina la despesa del total d'espectadors multiplicant la despesa mediana per espectador pel nombre total d'assistents.
4. Es divideix la despesa total per 100.000.
5. Es multiplica el nombre resultant pel factor que proporciona l'impacte sobre el nombre de llocs de treball, la renda familiar dels residents, els ingressos del govern local i/o els ingressos del govern estatal, segons el tipus d'impacte que interessi determinar.

Taula 7. Impacte econòmic per 100.000 $ de despesa dels assistents a l'esdeveniment cultural als Estats Units

Tram de població	Despesa mediana per persona	Llocs de treball equivalents a temps complet	Renda familiar dels residents	Ingressos del govern local	Ingressos del govern de l'estat
Menys de 50.000	28,26 $	2,62	36.083 $	4.176 $	4.731 $
De 50.000 a 99.999	22,65 $	2,64	40.564 $	3.972 $	4.655 $
De 100.000 a 249.999	24,45 $	2,97	43.562 $	5.073 $	5.398 $
De 250.000 a 499.999	24,54 $	2,87	47.946 $	4.992 $	5974 $
De 500.000 a 999.999	29,77 $	2,67	43.685$	5.127 $	5.386 $
1.000.000 o més	28,05 $	2,56	43.291 $	5.229 $	5.610 $
Mitjana de totes les regions estudiades	**26,91 $**	**2,75**	**42.823 $**	**4.800 $**	**5.317 $**
Desviació estàndard	-	0,55	10.223 $	1.662 $	1.703 $
Interval de confiança al 95%	-	0,10	1.868 $	304 $	311 $

Font: *The Arts & Economic Prosperity III Calculator*, Americans for the Arts (2007)

Annex 3. Anàlisi i discussió de la literatura

La metodologia exposada en el cos del treball és congruent amb les pràctiques que segueixen algunes institucions culturals i amb els criteris que s'argumenten en la literatura sobre impacte econòmic. En aquest annex es fan explícites les referències utilitzades mitjançant una anàlisi i discussió de la literatura. Aquesta anàlisi s'articula al voltant de les preguntes més freqüents que sorgeixen entorn als estudis d'impacte econòmic de la cultura.

1. Per què són importants els estudis d'impacte?

La literatura assenyala tres motius principals per justificar els estudis d'impacte econòmic de les manifestacions culturals (Seaman, 1987):

1. Delimitar les interaccions sectorials en les economies locals amb l'objectiu de millorar les prediccions de canvis en renda i producció.
2. Elaborar un estudi de cas que permeti ajudar en la solució de diferents debilitats en models de desenvolupament regional.
3. Millorar les polítiques públiques amb relació a l'assignació de recursos escassos o aconseguir objectius no econòmics com la justícia o la cultura.

Una raó addicional de gran importància a llarg termini és que la generalització dels estudis d'impacte de les institucions culturals és un element de disciplina en la gestió cultural, la qual cosa afecta tant els gestors culturals privats com els poders públics. Això pot contribuir positivament a la gestió interna de les institucions culturals i a la política cultural pública. Un element cabdal per aconseguir-ho és que l'avaluació de l'impacte econòmic esdevingui una pràctica generalitzada i consolidada de les institucions culturals.

Concretament, un estudi d'impacte vol mesurar l'impacte de 'X' en una zona determinada, on 'X' pot ser una manifestació cultural, una institució (o conjunt d'institucions) o un esdeveniment cultural o un sector cultural sencer; i la zona pot ser una ciutat, una aglomeració, una comarca, una regió o un país (Nicolas, 2006, 2007).

El procés econòmic fonamental que rau en qualsevol estudi d'impacte parteix dels residents locals que paguen impostos a les autoritats de les zones de referència, passa per les autoritats que empren una part dels impostos per subvencionar l'activitat 'X', que rep espectadors o visitants no locals que generen despesa a la zona de referència, i acaba amb noves despeses que creen nous ingressos i llocs de treball a la zona beneficiant els residents locals.

L'estudi d'impacte estima l'amplitud dels ingressos i llocs de treball locals creats gràcies a l'esdeveniment o institució cultural. Aquesta estimació ha de contribuir a informar tant les decisions internes de les institucions culturals com les polítiques culturals públiques.

2. Quins impactes econòmics genera la cultura?

Com ja s'ha avançat en el cos del treball, els estudis d'impacte econòmic i les anàlisis cost-benefici són metodologies diferents i responen a finalitats diferents. L'objectiu dels primers és estimar el conjunt d'activitat econòmica generada directament o indirectament per l'esdeveniment o la institució cultural. Es tracta de dimensionar la producció, la renda o l'ocupació implicades.

De la seva banda, una anàlisi cost-benefici social vol determinar l'efecte net sobre el benestar social, considerant totes les vies a través de les quals la cultura afecta el benestar, generin o no una activitat econòmica explícita, és a dir, comportin o no transaccions de mercat.

Seaman (2003) distingeix tres categories àmplies d'efectes econòmics de la cultura, dels quals només el tercer és avaluat pels estudis d'impacte econòmic, mentre que una anàlisi cost-benefici els tindria tots tres presents:

1. El valor de consum, que inclou el valor obtingut pels usuaris i pels no usuaris. Pel que fa als usuaris, inclou la despesa en entrades, l'excedent del consumidor i qualsevol despesa directament relacionada amb el bé (per exemple, el transport). En el cas dels no usuaris, inclou la disposició potencial a pagar per l'opció de ser-ne un consumidor futur, pels beneficis derivats del prestigi o la qualitat de vida rebuts de l'existència dels actius culturals o per l'interès a preservar aquests actius per als descendents.
2. Els increments a llarg termini en la productivitat i el desenvolupament econòmic. Aquests efectes són mesurables a partir d'anàlisis hedòniques (Rosen, 1974) de preus de la propietat i de lloguers o dels menors costos laborals derivats de treballadors que accepten salaris més baixos en localitats amb actius culturals.
3. Increments nets d'activitat econòmica a curt termini (producció, renda i ocupació) relacionats amb les injeccions netes de despesa a la regió com a conseqüència directa de l'actiu cultural. L'impacte total inclou els efectes indirectes a mitjà termini a través del multiplicador de la despesa.

De manera aproximada, l'efecte total de l'actiu cultural es pot entendre com el resultat de sumar cadascun dels impactes anteriors:

EFECTE TOTAL (ET) =

Efecte del consum (C) +

Efecte en el creixement a llarg termini (CLT) +

Efecte de la despesa a curt termini (DCT)

3. Quines tècniques hi ha per mesurar els diferents tipus d'impactes?

És possible identificar tres aproximacions a la mesura de la valoració o l'impacte de la cultura (Frey & Schwartz, 2000; Seaman, 2003), cadascuna de les quals se centra en un dels components de l'equació anterior d'efecte total (tot i que hi pot haver interdependències complexes que comportarien sumar alguns conceptes dues vegades si l'efecte total s'obtingués de la suma dels impactes parcials):

1. Estudis d'impacte econòmic: se centren en l'impacte de la despesa a curt termini.
2. Mètodes d'estimació indirecta de la màxima disposició a pagar: inclouen els preus hedònics i el cost del transport.
3. Valoració contingent: intenta capturar aquells aspectes de la utilitat del consum del bé cultural no valorats pel mercat, relacionats amb el valor d'ús (excedent del consumidor) i de no-ús (opció, existència, prestigi i herència).

4. Quines limitacions tenen els estudis sobre els efectes econòmics de la cultura?

Cada metodologia té els seus dèficits (Dwyer, Forsyth, & Spurr, 2005; Gursoy, Kim, & Uysal, 2004; Jackson, Houghton, Russell, & Triandos, 2005; Seaman, 2003; Thrane, 2002). L'ús dels resultats d'aquests estudis per justificar la despesa pública en cultura està limitada per diferents factors: la seva natura d'equilibri parcial (en lloc d'equilibri general), la seva dimensió a curt termini (sense incloure la perspectiva a llarg termini) o el seu enfocament (els estudis d'impacte no són una anàlisi cost-benefici completa).

Els estudis d'impacte econòmic convencionals són els més comuns en l'avaluació econòmica de la cultura. Es basen en la idea keynesiana sobre el paper dels fluxos de renda i despesa com a determinants clau de la variació de la producció a curt termini i el paper del multiplicador de la despesa.

Un **estudi sofisticat d'impacte econòmic** (Seaman, 2003) d'un esdeveniment o institució cultural 'X' hauria de respondre a la pregunta: 'Quant disminuiria l'activitat econòmica d'una regió si 'X' no existís?' Per respondre a aquesta pregunta idealment s'utilitzaria un model input-output complet, ja que d'aquesta manera es podria:

1. Distingir entre injeccions netes a la regió per part dels turistes i altres fonts externes i les fuites de la despesa local.
2. Identificar les fuites immediates de la regió a través de la identificació de tots els venedors i dels fluxos de despesa.

3. Identificar correctament les despeses secundàries dels turistes i d'altres fonts externes que resulten únicament de l'existència de 'X'.
4. Utilitzar multiplicadors que reflecteixin les interdependències reals entre sectors econòmics específics i la grandària i el grau d'autosuficiència de la regió objectiu, de manera que es mesurin correctament els impactes indirectes subsegüents.

Aquest tipus d'estudis s'ha de diferenciar d'un **estudi naïf d'impacte econòmic**, que parteix del pressupost agregat d'una organització, els ingressos totals per entrades i les despeses de capital sense cap ajustament que separi injeccions netes i fuites de despesa i que després aplica multiplicadors estàndard que no s'ajusten a la natura de l'actiu avaluat o a la grandària i al grau d'autosuficiència de la regió rellevant.

Un **tercer tipus d'estudi d'impacte econòmic** extrapola els resultats publicats en estudis anteriors i calcula l'impacte total a partir de multiplicar l'impacte directe pel multiplicador.

És interessant, encara que discutible, l'observació de Seaman (2003) sobre aquests tipus d'estudis d'impacte: si se suposa que no hi ha interdependències entre tots tres components de l'efecte total (ET), un estudi d'impacte econòmic fet de manera correcta infravaloraria l'efecte total, ja que només captura els efectes a curt termini de la despesa (DCT). Per tant, encara que un estudi naïf sobrevalori el vertader impacte econòmic a curt termini, aquesta sobrevaloració pot ser una mesura més acurada del vertader impacte total que no pas un estudi d'impacte més sofisticat. Si bé això és possible, sembla més apropiat reconèixer en cada cas les limitacions de l'estudi en qüestió.

5. En què consisteix l'efecte multiplicador en un estudi d'impacte econòmic?

L'anàlisi d'impacte reposa sobre el concepte de *multiplicador* (Nicolas, 2006, 2007). Les despeses dels visitants o espectadors "no locals" en entrades, restaurants, allotjament o comerç al detall estimulen l'activitat econòmica local i incrementen les vendes, els salaris, els llocs de treball i els ingressos fiscals. L'impacte econòmic de l'esdeveniment o institució cultural no acaba amb aquests efectes directes. També es produeixen *efectes indirectes* (que corresponen a la repercussió dels fluxos inicials per part de les empreses i les autoritats locals) i *induïts* (causats pels assalariats de les empreses locals en gastar els seus salaris en altres empreses locals).

Un estudi d'impacte econòmic vol estimar aquests tres tipus d'efectes amb l'ajuda de tres criteris: les vendes addicionals de les empreses locals, les rendes dels individus locals i els llocs de treball addicionals creats.

Nicolas (2006, 2007) expressa una opinió freqüent que mereix una certa reflexió. Afirma Nicolas que una anàlisi d'impacte només té sentit a escala local, ja que a escala nacional allò que guanya una regió o ciutat per la captació

de despeses no locals gràcies a un esdeveniment o institució cultural ho perden altres regions o ciutats. Certament, efectes rellevants en una economia local poden ser mers efectes redistributius des d'una òptica global (en el nostre cas, l'àmbit local oposat a l'àmbit del conjunt de Catalunya). Però això no és així per a tots els efectes de la cultura dins l'àmbit català. Penseu, per exemple, en l'atracció de turistes culturals procedents d'altres llocs. Convé, doncs, distingir els efectes redistributius dels efectes de contribució neta i en això la distinció de l'àmbit territorial de referència és clau.

El càlcul dels efectes directes i induïts ha de respectar una sèrie de principis. Concretament (John L. Crompton *et al.*, 2001; J. L. Crompton & McKay, 1994; Nicolas, 2006, 2007):

1. Ha d'utilitzar un model d'entrades/sortides de l'economia local que permeti obtenir les estimacions dels efectes sobre una base empírica real. Aquest model permet calcular els coeficients multiplicadors associats a les vendes, renda i llocs de treball locals. L'estimació es fa a partir de les dades recollides a través d'enquestes als visitants o als comerços locals. L'estimació dels coeficients multiplicadors implica respectar tres principis suplementaris:
    - Cal evitar arbitrarietats en l'elecció de la zona d'estudi, ja que aquesta elecció pot influir en l'estimació dels coeficients.
    - Cal relacionar els coeficients multiplicadors amb les rendes individuals locals i amb els llocs de treball locals i no amb les vendes de les empreses locals.
    - Cal evitar utilitzar els coeficients multiplicadors obtinguts en estudis semblants d'altres zones.
2. Només ha d'incloure les despeses dels visitants no locals que es desplacen a la zona a causa de l'esdeveniment o institució cultural.
3. Ha d'excloure les despeses d'aquells visitants que han canviat la data de visita a la zona per fer-la coincidir amb el desenvolupament de l'esdeveniment cultural. També cal excloure les despeses d'aquells visitants que no s'han desplaçat especialment per gaudir de l'esdeveniment o institució cultural.
4. Per tal de fer una avaluació ponderada, ha de tenir també en compte els costos que genera l'esdeveniment o institució, inclosos els costos d'oportunitat.

6. Quins errors cal evitar en un estudi d'impacte econòmic?

Des d'un punt de vista individual, els estudis d'impacte econòmic poden caure en 6 tipus d'errors (Seaman, 2003):

1. De base directa (fuita de la despesa): no restar les fonts locals de fons i els usos no locals de fonts de les institucions.

2. De base induïda (despeses secundàries): atribució errònia de tota la despesa en hotels, restaurants i comerç per part de consumidors d'art no locals a l'existència dels esdeveniments i institucions culturals.
3. De multiplicador (impacte indirecte): no adaptar el multiplicador a la regió específica ni adonar-se que regions petites poc autosuficients que tinguin més injeccions netes de despesa no local també tinguin multiplicadors menors a causa de l'existència de fuites de despesa més grans.
4. De restricció d'oferta: no considerar si les infraestructures locals podrien absorbir de manera simultània la presència de visitants no locals i locals.
5. Verificació *ex post*: no verificar si tancaments d'institucions culturals o interrupcions de l'activitat tenen efectes adversos sobre l'activitat econòmica consistents amb les estimacions prèvies.
6. Interpretació política (equilibri parcial en relació amb equilibri general): no considerar els costos d'oportunitat de destinar fons públics a una inversió pública determinada.

7. Poden els estudis d'impacte servir per justificar el finançament públic d'esdeveniments i institucions culturals?

Tal com hem anat repetint, la metodologia apropiada per justificar el suport públic a les institucions culturals és la metodologia cost-benefici i no pas els estudis d'impacte. Tanmateix, no es tracta de metodologies oposades. Un projecte cultural de molt fort impacte econòmic tendirà a ser més profitós per al benestar social. Això pot justificar l'ús freqüent dels estudis d'impacte com a guia per a l'assignació de finançament públic.

La literatura ha destacat altres problemes derivats de l'ús dels estudis d'impacte econòmic en l'assignació dels fons de les polítiques culturals (Nicolas, 2006, 2007; Peacock, 1969). Concretament (Nicolas, 2006, 2007):

1. Pot significar unir la política cultural a la política de creació de riquesa.
2. Pot transformar la política cultural en una política utilitarista, en el sentit que el sector públic es preocupi únicament de les rendes i dels salaris derivats de manera directa o indirecta a l'esdeveniment o institució cultural.
3. Pot interpretar-se el resultat de l'estudi políticament, és a dir, es pot suposar incorrectament que un impacte positiu és una condició suficient per justificar el suport públic sense tenir en consideració els costos d'oportunitat de subvencionar altres esdeveniments més rendibles socialment. Aquesta interpretació equipara l'activitat cultural amb qualsevol altra activitat industrial o comercial.

8. Aconsegueixen els estudis d'impacte els seus objectius?

Seaman (1987) considera que els estudis d'impacte de les arts han estat útils per assolir el primer objectiu (vegeu la pregunta 7), generalment irrellevants en el segon cas i equívocs o enganyosos en el tercer cas, ja que amb freqüència s'ignoren (o s'oculten) conceptes econòmics importants com el cost d'oportunitat, les magnituds marginals, els *trade-off* entre l'assignació de recursos escassos i la distribució de la renda, externalitats marginalment rellevants *versus* externalitats intramarginals i efectes reals *versus* efectes pecuniaris.

En definitiva, els estudis intenten incorporar l'anàlisi cost-benefici a la discussió sobre una política cultural racional sense respectar els principis de la metodologia. Es posa l'èmfasi en la derivació dels beneficis, però s'ignoren les lliçons macroeconòmiques que permeten estimar de manera acurada els efectes multiplicadors rellevants.

Seaman (1987) és partidari del disseny d'experiments per estimar el grau en què realment existeix una fallada de mercat en la provisió de cultura. La mesura de la màxima disposició dels individus a pagar per més esdeveniments o institucions culturals pot conduir de manera més efectiva a millorar les polítiques públiques. En aquest sentit, és més útil analitzar els efectes de la cultura sobre la imatge de les ciutats, la revitalització dels barris, l'augment de la productivitat del treball o la millora de la salut emocional que no pas fer nous estudis d'impacte econòmic.

L'impacte econòmic revelat per estudis de multiplicadors de renda no és de gaire rellevància per respondre a la pregunta de "quants recursos s'haurien de dedicar a la cultura?" Preguntes més importants que l'impacte econòmic i que romanen sense resposta fan referència a l'impacte real de la cultura sobre la localització de l'activitat econòmica a l'interior de les comunitats, el nombre d'institucions culturals necessàries per potenciar l'atractiu d'una ciutat per als individus (quan es produeixen rendiments marginals decreixents i quan assoleixen el valor zero?), la capacitat de la cultura d'obtenir ingressos de venda d'entrades i de contribucions de manera més creativa, la disposició dels individus a pagar pels beneficis externs generats per la cultura o el paper particular de la cultura en la infraestructura d'una ciutat en diverses etapes del seu desenvolupament.

9. Són els estudis basats en la valoració contingent una alternativa superior als estudis d'impacte econòmic?

Recentment els estudis basats en la valoració contingent són cada cop més utilitzats en relació amb els estudis d'impacte econòmic (Seaman, 2006). El mètode de la *valoració contingent* està molt estès en la valoració de béns sense valors de mercat, com el medi ambient (Carson, 1999; Carson & Hanemann, 2005; Hanemann, 1994; Portney, 1994). El mètode es basa en la

simulació d'un mercat a través d'una enquesta on, hipotèticament, s'ofereix a la persona enquestada l'adquisició del bé que es vol valorar. La persona enquestada ha de decidir, a partir de la consideració de les seves preferències i de la seva renda, quant està disposada a pagar pel bé que se li ofereix.

Tot i la seva popularitat, el mètode de la valoració contingent ha estat sotmès a moltes crítiques, centrades bàsicament en el fet que les persones enquestades no necessàriament han de revelar de manera fidedigna la seva disposició a pagar; que hi ha la tendència de les respostes a les enquestes a ser molt semblants entre si fins i tot en circumstàncies molt diferents; que els resultats són molt sensibles a la manera de formular les preguntes, i que hi ha un biaix que tendeix a sobrevalorar els beneficis i els costos associats a allò que es vol valorar (Arrow *et al.*, 1993; Diamond & Hausman, 1994). Concretament, Diamond i Hausman (1994), després de considerar aquests defectes (que atribueixen en essència a la impossibilitat de mesurar a la pràctica les preferències dels individus per uns béns amb els quals no estan familiaritzats) conclouen que convé no caure en la fal·làcia que disposar d'un valor per als beneficis/danys externs d'un projecte gràcies a la valoració contingent és millor que no pas no tenir-ne cap valoració.

Malgrat tots els debats al seu voltant, la valoració contingent és àmpliament utilitzada a la pràctica en part, segurament, perquè, en paraules atribuïdes per Hanemann (1994) al premi Nobel Douglas North, "el preu a pagar per la precisió és la impossibilitat de tractar amb qüestions del món real". De fet, el mètode de la valoració contingent compta amb el suport de diferents ens encarregats de l'avaluació dels danys sobre el medi ambient, com ara el Department of the Interior, el Department of Commerce i el National Oceanic and Atmospheric Administration Panel dels Estats Units (Portney, 1994). A més a més, dels tres mètodes més àmpliament utilitzats, aquest és l'únic que ens permet d'aproximar-nos no només al valor d'ús d'un bé, sinó també al seu valor d'existència o d'ús futur, valors especialment rellevants en els actius culturals.

Malgrat aquestes crítiques, és interessant avaluar de quina manera es poden combinar els resultats d'estudis de valoració contingent (VC) i d'impacte econòmic (IE) (Seaman, 2006). És a dir, aquests dos tipus d'estudis són complementaris o substitutius? Dit d'altra manera, quin és el valor dels coeficients α i β en l'expressió

$$VR = \alpha \cdot VC + \beta \cdot IE$$

on VR és el valor social real de l'esdeveniment o institució cultural?

Tots dos tipus d'estudis presenten problemes. Des d'un punt de vista teòric d'economia del benestar, el mètode de la valoració contingent té l'avantatge d'estar lligat conceptualment a l'excedent del consumidor. Per contra, els estudis d'impacte econòmic que se centren únicament en canvis nets potencials en la producció i la renda local poden relacionar-se amb l'excedent del consumidor únicament si hi ha alguna relació entre aquests canvis en fluxos de despesa i els canvis en l'excedent del productor.

Per tant, encara que es pogués argumentar que els resultats d'un estudi correcte de valoració contingent es poden sumar als resultats d'un estudi correcte d'impacte econòmic (és a dir, en el cas que tots dos estudis fossin complementaris purs), podria posar-se en dubte l'addició en base al fet que els dos valors en dòlars estan expressats en dimensions diferents.

Si se suposa que no existeix el problema de dimensionalitat, aleshores:

1. Com que tant VC com IE no són conceptualment independents, la seva aplicació correcta comporta comptar dues vegades alguns impactes. Per tant, els valors correctes dels paràmetres (α, β) seran normalment fraccions entre 0 i 1.
2. Per tant, en el cas de complementarietat pura $(1,1)$ no pot considerar-se el cas general i només pot donar-se si existeix un error significatiu en les valoracions individual o en el cas en què les condicions d'interdependència no es compleixen.
3. Els casos de substitució pura $(1,0)$ o $(0,1)$ només poden donar-se quan es produeixen errors de mesura significatius en un dels mètodes.
4. Si hi ha errors de mesura significatius en tots dos mètodes, és possible que un model naïf d'impacte econòmic aproximi millor el valor econòmic real en comparació a un model d'impacte econòmic sofisticat o a un model de valoració contingent aplicat de manera correcta.
5. Alguns estudis temptatius d'estudis anteriors revelen la possibilitat real que sigui adequat el cas de substitució pura, de manera que un model naïf d'impacte econòmic sigui un bon *proxy* d'un estudi de valoració contingent.

Annex 4. Fonts de dades i procés de càlcul

Aquest annex resumeix el procés de quantificació de l'impacte econòmic d'un esdeveniment/institució cultural. Es parteix d'una institució cultural imaginària i es detallen els passos que caldria seguir a la pràctica. Es fa una referència especial en les fonts de dades que són necessàries per al càlcul.

Pas 1: delimitació de la zona d'influència

L'impacte econòmic es refereix òbviament a una determinada àrea d'influència. Poden utilitzar-se dos indicadors bàsics per tal de trobar la delimitació més adient: les relacions comercials i les laborals. Amb caràcter general, aquesta delimitació pot fer-se amb l'ajuda de dues fonts diferents:

- La delimitació d'allò que es coneix com a *àrea comercial* segons l'*Anuario económico de España*, que és una publicació anual elaborada per la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona (Servei d'Estudis de 'la Caixa', 2008) .
- Els desplaçaments registrats per motius de treball i d'estudi segons el *Cens de població 2001*, disponibles a través de l'Institut d'Estadística de Catalunya (2008).[14]

A títol d'exemple sobre el tractament d'aquesta informació i la proposta final de delimitació, es resumeixen els procediments seguits a Fluvià, Carreras i Rigall (2006) per a l'estudi de l'impacte econòmic de la Fundació Gala-Salvador Dalí:

- **L'àrea comercial de Figueres**

  Segons l'*Anuario comercial de España 2005* de "la Caixa", la població total de l'àrea comercial de Figueres era de 112.147 persones l'any 2004. D'aquest total, 37.032 persones corresponien a la població del municipi que és la capçalera de l'àrea (Figueres) i 75.115 als municipis amb gravitació directa a la capçalera de l'àrea.

  L'*Anuario* no especifica quins són els municipis que componen l'àrea de gravitació directa a la capçalera. En tot cas, si tenim en compte que la població empadronada al conjunt de municipis de l'Alt Empordà era de 112.439, la zona comercial de Figueres aparentment inclou tots els municipis de la comarca, amb l'excepció de Vilamacolum (que tenia 292 habitants l'any 2004, xifra que coincideix amb la diferència entre 112.439 i 112.147).

  En conseqüència, utilitzant les xifres de l'*Anuario comercial de España 2005*, podríem assimilar la zona d'influència comercial de la ciutat de Figueres amb tota la comarca.

[14] Cal notar que el *Cens de població* es fa cada 10 anys.

- **Desplaçaments per motius de treball i d'estudi**

  Els desplaçaments per motius laborals i d'estudi es poden estimar a partir de les dades de mobilitat del *Cens de població de 2001*, que és la darrera estadística disponible d'aquest tipus. El *Cens de població* inclou dades dels desplaçaments per motius de treball i d'estudi, especificant el municipi d'origen i el municipi de destinació. Segons les dades del *Cens*, la majoria de desplaçaments per motius de treball i estudi tenen lloc a l'interior de la ciutat de Figueres.

  Tot i que a les dades disponibles no hi apareixen desglossats tots els municipis d'origen o de destinació, sembla clar que la part més important de desplaçaments a la ciutat de Figueres (almenys més del 75%) tenen origen o destinació a la comarca de l'Alt Empordà.

  En conseqüència, sembla raonable considerar que l'àrea d'influència de la ciutat de Figueres, seu del principal museu de la Fundació Gala-Salvador Dalí, està integrada per tots els municipis de l'Alt Empordà.

Pas 2: càlcul dels efectes directes

Els efectes directes inclouen el conjunt de les despeses de l'esdeveniment/institució cultural en el desenvolupament de la seva activitat que tenen impacte directe sobre l'economia local. Per al càlcul d'aquests efectes cal partir dels comptes de resultats de l'esdeveniment/institució cultural.

A tall d'exemple, la Taula 8 mostra el compte de resultats d'una institució cultural imaginària diferenciant entre les despeses corrents i les depeses d'inversió.

Taula 8. Compte de resultats d'una institució cultural imaginària

	Import (en euros)
Consum d'explotació	100.000
Altres despeses d'explotació	150.000
Despeses de personal	570.000
Despeses financeres	100.000
Despeses corrents	*920.000*
Inversions materials	80.000
Despeses totals	**1.000.000**

Font: Elaboració pròpia

En el cas de les despeses d'inversió, és necessari considerar la variació anual de l'immobilitzat com a mesura de l'activitat inversora en comptes d'utilitzar les dotacions per amortització com a indicador anual d'aquesta activitat. La raó és

que les dotacions per amortització valoren la despesa anual en inversió d'una forma artificiosa, ja que recullen una periodificació anual sobre la pèrdua de valor dels actius adquirits en el passat i, per tant, no permeten capturar quin ha estat l'esforç inversor de la institució al llarg de l'any.

En el càlcul dels efectes directes cal tenir en compte que no totes les partides recollides en el compte de resultats d'una institució impliquen un impacte directe en el territori local. Per exemple, s'ha de tenir en compte que part de les despeses de personal s'escapen del territori local en forma d'impostos, quotes a la seguretat social i estalvi privat.[15] De manera semblant, les despeses financeres tampoc no s'han d'incloure.

Tenint en compte aquestes consideracions, la despesa generadora d'impacte econòmic en el territori local serà només una fracció de les despeses totals consignades en el compte de resultats (en el cas de l'exemple, 710.000 euros en comptes d'1 milió).

Pas 3: càlcul dels efectes vinculats

El càlcul dels efectes requereix disposar de dades que permetin descriure les característiques dels visitants/usuaris a l'esdeveniment/institució cultural. Idealment, caldria tenir dades referents a:

- El nombre de visitants/usuaris de l'esdeveniment/institució cultural.
- La despesa efectuada per aquests visitants/usuaris com a conseqüència directa de l'assistència a l'esdeveniment/institució cultural.

La determinació del nombre de visitants/usuaris de l'esdeveniment/institució cultural que són genuïnament i expressament atrets per l'esdeveniment/institució cultural requereix una estimació, normalment a partir del volum de visitants, que és una dada que les institucions culturals acostumen a tenir. És especialment important excloure aquells visitants que han canviat la data de visita a la zona per fer-la coincidir amb el desenvolupament de l'esdeveniment cultural. També cal excloure les despeses d'aquells visitants que no s'han desplaçat especialment per gaudir de l'esdeveniment o institució cultural

Pel que fa a les pautes de despesa dels visitants/usuaris, normalment és convenient emprar dades provinents d'enquestes turístiques externes. Les enquestes Egatur (2008a), Familitur (2008b) i Frontur (2008c) són les referències més conegudes (Taula 9). Si es disposa d'estudis del perfil i tipologia dels visitants/consumidors culturals (elaborats, per exemple, a través d'una enquesta als visitants de l'esdeveniment/institució), aleshores poden aplicar-se amb més confiança els resultats externs sobre hàbits de despesa.

[15] També hi pot haver treballadors que no resideixin en el territori local, de manera que una part dels sous pagats per l'esdeveniment/institució s'escapin del territori. Per aquest motiu és interessant disposar de dades del lloc de residència del personal.

Taula 9. Despesa mitjana diària per visitant a Catalunya

		Despesa (en euros)
Visitants estrangers	Turistes	89,8 (any 2007)
	Excursionistes	83,8 (any 2007)
Visitants de l'Estat	Turistes	54,3 (any 2005)

Font: Instituto de Estudios Turísticos (Instituto de Estudios Turísticos, 2006, 2008a)

Amb les dades de la Taula 9, juntament amb una estimació de la durada de l'estada dels visitants a la zona de referència on es troba la institució cultural o on es porta a terme l'esdeveniment, és possible estimar quin es l'efecte vinculat total associat. Si es disposa d'informació més detallada és possible fer una estimació com la que es mostra a la Taula 10.

Taula 10. Efectes vinculats a l'activitat d'una institució cultural imaginària

			Nombre de visitants diaris	Despesa mitjana diària (euros)	Despesa total (euros)
Procedents de fora de l'Estat	Turistes que pernocten a la zona de referència	En allotjament de pagament	20.000	80	1.600.000
		En allotjament de no pagament	3.000	50	150.000
	Turistes que pernocten fora de la zona de referència		30.000	45	1.350.000
	Excursionistes		4.500	65	292.500
Procedents de l'Estat	Turistes que pernocten a la zona de referència	En allotjament de pagament	25.000	70	1.750.000
		En allotjament de no pagament	6.000	40	240.000
	Turistes que pernocten fora de la zona de referència		40.000	35	1.400.000
	Excursionistes		10.000	60	600.000
Total efectes vinculats					**7.382.500**

Font: Elaboració pròpia

Pas 4: càlcul dels efectes totals

Després d'haver estimat els efectes directes i vinculats cal estimar els efectes totals. Si no es disposa d'informació precisa i detallada del sistema econòmic local, caldrà aproximar el conjunt d'interrelacions econòmiques mitjançant els multiplicadors de la despesa estimats per àmbits majors, normalment pel que fa al conjunt de Catalunya. En aquest sentit, cal tenir en compte els comentaris

expressats en el *Pas* 1 a propòsit dels errors comesos en utilitzar multiplicadors generals per a àrees locals.

Tenint sempre present la prudència necessària (tal com es comenta en el cos del treball), el multiplicador proposat prové del *Compte satèl·lit de la cultura de Catalunya* (Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2008), que és 1,43. La utilització de diferents criteris, procediments i fonts informatives no canvia de manera significativa el valor del multiplicador –així, per exemple, el multiplicador de la producció de l'economia catalana obtingut a partir de la taula input-output de 2001 és d'1,46 (Institut d'Estadística de Catalunya, 2007). La Taula 11. mostra un exemple d'aquests càlculs.

Taula 11. Efectes totals sobre la producció d'una institució cultural imaginària

Efecte	Import (en euros)
Efectes directes i vinculats	8.092.500
Efectes directes	*710.000*
Efectes vinculats	*7.382.500*
Multiplicador de la producció	1,43
Efecte total sobre la producció	**11.572.275**

Font: Elaboració pròpia a partir de la taula input-output de l'economia catalana 2001 (Institut d'Estadística de Catalunya, 2007)

Finalment, per calcular l'impacte econòmic en termes de valor afegit brut (VAB) i de generació d'ocupació poden utilitzar-se els multiplicadors del VAB i del treball del *Compte satèl·lit*. També és possible emprar els multiplicadors obtinguts de la matriu inversa corresponent a la taula input-output de l'economia catalana del 2001. La Taula 12. mostra un exemple d'aquests càlculs.

Taula 12. Efectes totals d'una institució cultural imaginària sobre el valor afegit brut (VAB) i l'ocupació

Efecte	Import (en euros)
Efectes directes i vinculats	8.092.500
Multiplicador del VAB	*0,677*
Multiplicador de la producció	*1,56E-05*
Efecte total sobre el VAB	**5.478.622**
Efecte total sobre l'ocupació	**126**

Font: Elaboració pròpia a partir de la taula input-output de l'economia catalana 2001(Institut d'Estadística de Catalunya, 2007)

Una vegada més, cal recordar que, si bé aquests valors dels multiplicadors són obtinguts per les activitats culturals a l'economia catalana, estan perfectament en línia amb els aplicats a d'altres llocs.[16] A més dels efectes absoluts, interessaria presentar els resultats en termes relatius, és a dir, com a percentatge de la producció, de la renda i dels llocs de treball de l'economia de referència, un aspecte que òbviament en aquest exemple hipotètic no es pot fer.

En darrer terme, una manera gràfica de resumir els resultats obtinguts és l'esquema següent.

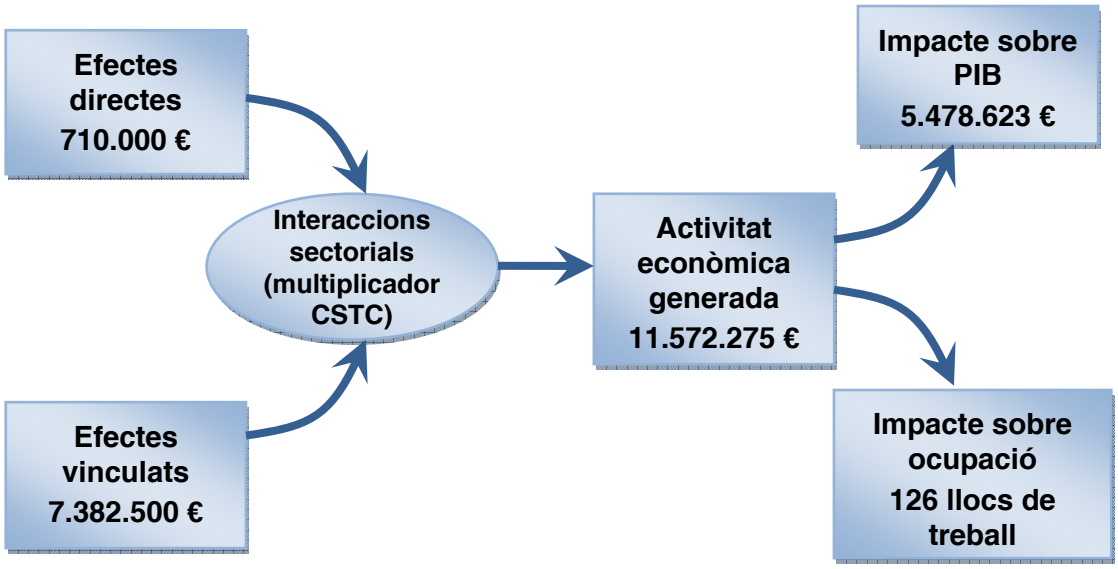

Font: Fluvià, Carreras i Rigall (2006)

[16] Un resum exhaustiu de multiplicadors culturals obtinguts i aplicats recentment es presenta a l'Annex II.

Referències

Americans for the Arts. (2007). *Arts & Economic Prosperity III: The Economic Impact of Nonprofit Arts and Culture Organizations and Their Audiences*: Americans for the Arts.

Arrow, K., Solow, R., Portney, P. R., Leamer, E. E., Radner, R., & Schuman, H. (1993). *Report of the NOAA Panel on Contingent Valuation*. Washington D.C.: National Oceanic and Atmospheric Administration.

Carson, R. T. (1999). Contingent Valuation: A User's Guide: Department of Economics, UC San Diego, University of California at San Diego, Economics Working Paper Series.

Carson, R. T., & Hanemann, W. M. (2005). Contingent Valuation. In K.-G. Mäler & J. R. Vincent (Eds.), *Handbook of Environmental Economics. Volume 2. Valuing Environmental Changes* (pp. 821-936). Amsterdam and San Diego: North-Holland, Elsevier.

Crompton, J. L., Lee, S., & Shuster, T. J. (2001). A Guide for Undertaking Economic Impact Studies: The Springfest Example. *Journal of Travel Research, 40*(1), 79-87.

Crompton, J. L., & McKay, S. L. (1994). Measuring the economic impact of festivals and events: Some myths, misapplications and ethical dilemmas. *Festival Management and Event Tourism, 2*(1), 33-43.

Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. (2008). *El Compte Satèl·lit de la Cultura de Catalunya (versió web)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Diamond, P. A., & Hausman, J. A. (1994). Contingent Valuation: Is Some Number Better than No Number? *Journal of Economic Perspectives, 8 4*, 45-64.

Dwyer, L., Forsyth, P., & Spurr, R. (2005). Estimating the impacts of special events on an economy. *Journal of Travel Research, 43*(4), 351-359.

Economic Development Research Group, & Mt. Auburn Associates. (2004). *The Economic Role & Impact of Lincoln Center*. New York: Lincoln Center.

Fluvià, M., Carreras, M., & Rigall-I-Torrent, R. (2006). *Estudi de l'impacte econòmic de la Fundació Gala-Salvador Dalí (Resum executiu)*: Fundació Gala-Salvador Dalí.

Frey, B. S., & Schwartz, P. (2000). *La Economía del Arte*. Barcelona: La Caixa.

Gursoy, D., Kim, K., & Uysal, M. (2004). Perceived impacts of festivals and special events by organizers: An extension and validation. *Tourism Management, 25*(2), 171-181.

Hanemann, W. M. (1994). Valuing the Environment through Contingent Valuation. *Journal of Economic Perspectives, 8 4*, 19-43.

Herrero Prieto, L. C. (2004). Impacto Económico de los Macrofestivales Culturales: Reflexiones y Resultados. *Boletín GC: Gestión Cultural*(Febrer).

Herrero Prieto, L. C., Sanz Lara, J. Á., Bedate Centeno, A., Devesa Fernández, M., & del Barrio Tellado, M. J. (2004). *Turismo Cultural e Impacto Económico de Salamanca 2002, Ciudad Europea de la Cultura*. Madrid: Fundación Salamanca Ciudad de Cultura & Civitas Ediciones.

Institut d'Estadística de Catalunya. (2007). *Taules Input-Output de Catalunya 2001*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Institut d'Estadística de Catalunya. (2008). Mobilitat Espacial de la Població.

Instituto de Estudios Turísticos. (2006). *Movimientos Turísticos de los Españoles (FAMILITUR). Año 2005*. Madrid: Ministerio de Industria, Turismo y Comercio.

Instituto de Estudios Turísticos. (2008a). *Encuesta de Gasto Turístico (Egatur). Año 2007*. Madrid: Ministerio de Industria, Turismo y Comercio.

Instituto de Estudios Turísticos. (2008b). *Encuesta de Movimientos Turísticos de los Españoles (Familitur). Año 2007*. Madrid.

Instituto de Estudios Turísticos. (2008c). *Encuesta de Movimientos Turísticos en Frontera (Frontur). Año 2007*. Madrid: Ministerio de Industria, Turismo y Comercio.

Jackson, J., Houghton, M., Russell, R., & Triandos, P. (2005). Innovations in measuring economic impacts of regional festivals: A Do-it-Youself kit. *Journal of Travel Research, 43*(4), 360-367.

Livingstone, G. (2002). *The Economic Impact of the National Museum of Naval Aviation*. Pensacola: Haas Center for Business Research & Economic Development.

Mt. Auburn Associates, & Economic Development Research Group. (2002). *Economic Impact of the Museum of Fine Arts, Boston*. Boston: Museum of Fine Arts, Boston.

Murillo, C. (2008). *L'Impacte Econòmic del Moviment Firal a Catalunya. 2006*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra/Observatori de Recerca sobre les Relacions amb Amèrica Llatina.

Museo Guggenheim Bilbao. (2008). *Impacto de las Actividades del Museo Guggenheim Bilbao en la Economía del País Vasco en el Año 2007*. Bilbao: Museo Guggenheim Bilbao.

Nicolas, Y. (2006). *L'Analyse d'Impact Économique de la Culture*: Ministère de la Culture et de la Communication.

Nicolas, Y. (2007). *Les Premiers Principes de l'Analyse d'Impact Économique Local d'une Activité Culturelle*: Ministère de la Culture et de la Communication.

Peacock, A. T. (1969). Welfare Economics and Public Subsidies to the Arts. *Manchester School of Economic and Social Studies, 37 4*, 323-335.

Portney, P. R. (1994). The Contingent Valuation Debate: Why Economists Should Care. *Journal of Economic Perspectives, 8 4*, 3-17.

Rosen, S. (1974). Hedonic prices and implicit markets: product differentiation in pure competition. *Journal of Political Economy, 82*(1), 34-55.

Seaman, B. (1987). Arts Impact Studies: A Fashionable Excess. In *Economic Impacts of the Arts: A Sourcebook* (pp. 43-75): National Conference of State Legislatures.

Seaman, B. (2003). The Economic Impact of the Arts. In R. Towse (Ed.), *Handbook of Cultural Economics*: Edward Elgar Publishing.

Seaman, B. (2006). The Relationship Among Regional Economic Impact Models: Contingent Valuation versus Economic Impact in the Case of Cultural Assets. Andrew Young School of Policy Studies Research Paper Series.

Servei d'Estudis de 'la Caixa'. (2008). *Anuario Económico de España 2008*. Barcelona: La Caixa.

Stronge, W. B. (2004). Economic Impact of Arts and Culture on Palm Beach County. from www.trustedpartner.com/docs/library/000174/EconomicImpactReport2004.pdf

Thrane, C. (2002). Jazz festival visitors and their expenditures: Linking spending patterns to musical interest. *Journal of Travel Research, 40*(3), 281-286.